

OBISK DELEGACIJE GK PZS V FRANCIJI OD 22. DO 28. SEPTEMBRA 1996

EKOLOŠKO SODELOVANJE S FRANCOZI

DANILO SBRIZAJ

V številki 11/95 smo v Planinskem vestniku poročali o obisku francoskih strokovnjakov **Pierra Colombota** in **Gerarda Moine**, ki sta konec avgusta 1995 s posredovanjem organizacije Rongead iz Lyona in s pomočjo EU in gospoda **Bergoltza** ter deželne vlade regije Rhone-Alpes in sekcije CAF iz Lyona obiskala Slovenijo in si ogledala nekaj naših planinskih postojank v Julijskih in Kamniško-Savinjskih Alpah. O svojem obisku in ugotovitvah sta napisala poročili, ki so ju prevedena prejela vsa slovenska planinska društva s kočami. Obe poročili sta bili dobra podlaga za nadaljevanje opremljanja naših koč s fotovoltaičnimi sistemi in suhimi stranišči, saj sta vsebovali osnovne podatke o delovanju in pravilni gradnji ter opise sedanjega stanja v obiskanih kočah z nasveti za izboljšave.

TRI MOŽNOSTI ZA SODELOVANJE

V stikih, ki so sledili, smo se dogovorili za nadaljevanje sodelovanja in izmenjave izkušenj. Francozi so nam tedaj ponudili naslednje korake v predstavitvi svoje tehnologije in opreme:

- študijski obisk predstavnikov PZS v Franciji, namenjen ogledu nekaterih njihovih koč, kjer imajo fotovoltaične instalacije in suha stranišča, ter sestanke s predstavniki CAF, podjetji, ki opremljajo njihove koče, in na regionalni deželni vladi Rhône-Alpes;
- organizacijo izobraževalnega seminarja za predstavnike PD in oskrbnike v eni od naših koč, ki je opremljena s fotovoltaiko in suhimi stranišči;
- da izdelajo projekte in s svojo tehnologijo opremijo eno od naših koč, ki naj bi služila kot »vzorčni« objekt, namenjen izobraževanju naših projektantov, izdelovalcev opreme in vzdrževalcev ter tudi predstavitvi njihovih proizvodov.

Po proučitvi vseh treh variant je bilo na seji gradbene podkomisije pri Gospodarski komisiji (GpGK) in kasneje na seji GK sklenjeno, da je trenutno najbolje, da bi najprej realizirali prvo varianto, to je obisk v Franciji, ki naj se ga poleg članov GK udeleži tudi čimveč predstavnikov PD, saj je bilo z njihove strani precej odpora do uporabe »tuje tehnologije« in pameti pri nas, k obisku pa bi povabili tudi predstavnike slovenskih firm, ki opremljajo naše koče (Kon Tiki Solar, Gryps, Stroj d.o.o...), MOP in TNP. Obisk je s francoske strani organiziral Rongead (gospa **Rose-Marie di Donato**) v sodelovanju s predstavnikom Evropske unije v Ljubljani gospodom **Pierrom Bergoltzem**, s strani PZS — GK pa **Daniilo Sbrizaj**.

Obisk je bil v celoti finančno pokrit s sredstvi Evropske unije, regionalne deželne vlade Rhône-Alpes in CAF Lyon.

Na njem so s strani PZS sodelovali **Janez Kratnar** (GK PZS, vodja delegacije), **Danijel Jagrič** (PD Celje), **Saša Marinčič** (GK PZS — PD Ljubljana Matica),

Refuge du Carro (2760 m)

Florijan Hvala (PD Nova Gorica), **Ivan Likar** (GK PZS — PD Križe), **Darko Turk** (GK PZS — OPD Koper) in **Daniilo Sbrizaj** (GK PZS — PD Integral), opremljevalci koč — firmi Kon Tiki Solar in Gryps (solarna tehnika) in prevajalka **Saška Horvat**, ki nam jo je preskrbelo predstavništvo Evropske unije v Ljubljani.

Iz Ljubljane smo se odpeljali lanskega 22. septembra, prenočili v kraju Les Houches v bližini Chamonixa in naslednje jutro nadaljevali pot v Annecy, kjer smo se srečali s predstavniki Club Alpin Français (CAF) gospo Di Donato ter Gerardom Moinom in Pierrom Colombotom, ki so nas spremljali ves čas obiska. Skupaj smo odšli v Kočo Parmelan (Refuge du Parmelan), ki so jo zgradili leta 1872 in je na nadmorski višini 1825 metrov. V koči so nas zelo ljubezno sprejeli predstavniki CAF iz Annecyja, ki upravlja koč: **Philippe Portier**, predsednik CAF d'Annecy, **Hubert Farandou**, odgovoren za koč (gospodar) v CAF d'Annecy, **Pierre Shubertzer**, podpredsednik CAF d'Annecy in predstavnik CAF v združenju Alpskih dežel, in predstavniki CAF iz Lyona, ki so bili naši gostitelji v Franciji, **Jean Claude Bernard**, predsednik CAF iz Lyona, **Michel Laperche**, odgovoren za koč (gospodar) v CAF Lyon, in **Pierre Waldner**, bivši predsednik CAF Lyon, ter oskrbnik koč **Basilio Fernand**.

KAKO DELUJE SUHO STRANIŠČE

Suho stranišče v koči Parmelan je projektiral Pierre Colombot; prav ta suha stranišča, ki so bila tudi v francoskih Alpah prvenec, so bila vodilo pri izgradnji suhega stranišča pri Zasavski koči na Prehodavcih. Koča Parmelan je stalno odprta od 15. 6. do 15. 9. in ima 46 skupnih ležišč ter je v prenočitvenem delu za naše pojme zelo preprosto opremljena. Zato pa je toliko bolj opremljena in urejena kuhinja, kar se za deželo vrhunske kulinarike tudi spodobi. Koča ima fotovoltaični sistem, ki služi za razsvetljavo in radio, telefon in suho stranišče. Oskrbnik koč ima koč v zakupu. Njegov zaslužek je delež v odstotkih od prenočit in 67

Slovenska delegacija skupaj z gostitelji na sprejemu pri Deželni vladni regije Rhône-Alpes.

ves zaslužek od prodane hrane in pijače. Zakupnik krije tudi vse stroške za tekoče obratovanje koč (hrana, pijača, plin, transport s helikopterjem...). Cene prenočišč in osnovne hrane določijo v CAF in so objavljene na vidno obešenem ceniku.

Po kosilu, s katerim nas je pogostil CAF iz Annecyja, smo si najprej ogledali suho stranišče, ki so mu glede na prvotno zasnovno preuredili zračenje, načrtujejo pa preureditev sedežnega dela kabin iz klasične »klopi« v sedalo v obliki školjke. Fekalije padajo v fekalno jamo na nagnjeno pocinkano kovinsko mrežo, ki je prevlečena s sintetično polstjo, ki loči urin od blata. Urin se zbira na dnu v lovilni skledi, od koder delno izpari (300 l/m²/sezono), delno ga konec sezone skupaj s solmi razlijejo po okolici. Zanimiv je tudi podatek, da urin v približno tednu dni zaradi izhlapevanja amoniaka preide iz kislega v bazično stanje in naravi ni škodljiv. Blato se na polsti posuši ter ga spomladi odstranijo in skupaj z gorljivimi odpadki iz koč sežgejo v posebni sežigalni napravi. Sežigalno napravo si je skiciral Danijel Jagrič. Vsi smo se prepričali, da pravilno izvedeno stranišče ne smrdi, saj je zračenje delovalo, kot je treba, in sicer kljub nizkemu zračnemu pritisku ob našem obisku.

Sistem zračenja se pričinja v dvoplaščnem dimniku, ki po zunanji tuljavi dovaja svež zrak skozi rešetko v višini en meter nad tlemi sanitarne kabine v to kabino. Od tu zrak vleče skozi školjko v fekalno jamo, kjer suši blato in urin in gre nato skozi notranji dimnik na prosto. Pri tem precej pomaga veter, ki stalno piha na platoju, kjer je koča s suhim straniščem (Bernoullijev efekt).

Ogledali smo si tudi fotovoltaični sistem, ki pa se v primerjavi z našimi ne razlikuje. Opazili smo praktično nastavitve fotovoltaičnih panelov, ki so postavljeni na južni fasadi in jih je mogoče med uporabo postaviti v nagnjeno lego, ko pa koča ni odprta, jih zložijo ob fasado, da niso izpostavljeni snegu. Zanimiv je tudi centralni stikalni element, ki ga je možno enostavno zamenjati.

Po ogledu smo se odpeljali v Bonneval Sur Arc, kamor smo prispeli po približno 4 urah vožnje. V kraju je izhodiščna koča, ki jo upravlja CAF iz Lyona, v kateri smo tudi prespali. V koči je le en spalni prostor s skupnimi ležišči — pogradi. Tudi v tej koči na ležiščih nimajo 68 rjuh, saj je v francoskih kočah normalna uporaba last-

nih spalnih vreč. V objektu je tudi poseben prostor za sušenje mokrih oblačil z ventilatorjem za pospešeno menjavo zraka. Tja so prišli tudi predstavniki naših firm Kon Tiki Solar in Gryps.

SPECIALISTI ZA EKOLOGIJO

Dne 24. 9. smo si ogledali Refuge du Carro na višini 2760 metrov, ki stoji ob idiličnem jezeru pod grebenom, ki je tudi meja med Francijo in Italijo. Kočo, ki so jo zgradili leta 1925, upravlja CAF Lyon in je odprta spomladi (20. 3.—27. 5.) v času turne smuke, saj leži sredi odličnih smučarskih terenov, in poleti (28. 6.—8. 9.). V času našega obiska je bila že zaprta. Leži v narodnem parku Vanoise in je prva francoska koča, ki so jo pričeli odpirati zaradi turne smuke. Ima 80 ležišč v preprostih sobah (skupne spalnice) in 20 ležišč v zimski sobi. Nudi za naše razmere zelo preprost standard. Opremljena je z radijsko postajo in telefonom za klic v sili. Ima fotovoltaične celice (od leta 1988), 6 modulov po 45 W, skupaj 270 W, ki služijo za razsvetljavo in radijsko postajo. Hladilnik in zmrzovalnik delujeta na plin. Kočo oskrbujejo s helikopterjem (hrana, plin, smeti...). V koči je instaliran zadnji model suhega stranišča, ki je še v poskusni fazi. Ima separator blata in urina — nagnjen tekoči trak, ki ga po uporabi stranišča požene uporabnik. Urin odteče v lovilno posodo in od tu skupaj s kuhinjskimi tekočimi odpadki v greznico, blato pa pade na drugi strani na zbiralnik. Ta je bil prvotno nagnjena rešetka s sintetično polstjo, vendar so ga na enem stranišču že zamenjali s separatorjem in plastičnimi zaboji, v katere pada blato in se suši. Posušeno blato nato v sežigalni peči sežgejo skupaj z gorljivimi odpadki iz koč. V straniščni kabini imajo že vgrajene plastične školjke. Odsesavanje zraka iz sanitarne kabine preko fekalne jame je speljano v zračnik, ki je speljan ob fasadi do napuša in se nadaljuje vodoravno (v obliki črke T), kar močno poveča učinek sesanja.

Po ogledu te koč smo se vrnili v Bonneval Sur Arc in se odpeljali v Lyon.

Dne 25. 9. smo si ogledali proizvodne obrate firm Total energie (proizvodnja in sestavljanje sistemov za oskrbo oddaljenih območij z električno energijo) in

Transenergie (brain ware fotovoltlnih sistemov). Tam so nas sprejeli direktor **Roland d'Barthez**, komercialistka **Elizabeta Bogovitz** in raziskovalni inženir Gerard Moine.

Total energie je družba, v kateri je lastnik 40 odstotkov delnic naftna družba TOTAL, 40 odstotkov francoska državna družba za prenos elektroenergije in 20 odstotkov zaposleni v družbi. Ukvarja se s proizvodnjo fotovoltalnih sistemov, ki jih prodaja po vsem svetu, predvsem v nekdanje francoske kolonije in na francoska ozemlja. Delujejo na treh področjih:

- energetska oprema težko dostopnih (energetsko izoliranih) območij;
- profesionalne aplikacije — približno 30 odstotkov proizvodnje;
- črpalke za vodo in naprave za razsoljevanje.

SPREJEM NA VISOKI RAVNI

Ogledali smo si proizvodnjo, popoldne pa odšli na sedež firme, ki je organizirala naš obisk, Rongead, kjer nas je sprejel **Joseph Rocher**. Predstavil nam je delovanje te nevladne organizacije, ki skrbi zlasti za stike z nekdanjimi državami vzhodnega bloka in jim pomaga pri pripravi programov, ki jih financirajo s sredstvi EU. Predstavili smo jim delovanje PZS z našimi usmeritvami na okoljevarstvenem področju in naše potrebe po tehnični in finančni pomoči pri okoljevarstvenih projektih, ki se pokrivajo s smernicami EU.

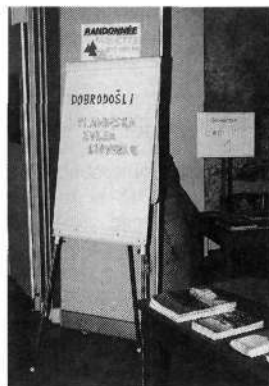
S sestanka v Rongeadu smo odšli na sedež CAF Lyon, kjer so nam pripravili prisrčen sprejem. Sprejeli so nas Jean Claude Bernard, predsednik CAF iz Lyona, Michel Laperche, odgovoren za kočje (gospodar) v CAF Lyon, in Piere Waldner, bivši predsednik CAF Lyon. V nagovoru nas je gospod Bernard lepo pozdravil tudi v imenu predsednika CAF **Fernanda Fontfreyda**, ki je bil službeno zadržan. Janez Kratnar se jim je zahvalil za pomoč pri organizaciji našega obiska in na kratko predstavil našo organizacijo. V spontanem pogovoru je nato tekla beseda o delu, sekcijah in usmeritvah CAF, o cenah in popustih (primerjave) in o možnostih podpisa medsebojnega dogovora o reciprociteti pri popustih za prenočevanje v planinskih postojankah.

Dne 26. 9. so nas sprejeli v deželni svet regije Rhône-Alpes, ki je tudi finančno podprla naš obisk. Sprejeli so nas **Pierre Coquet**, direktor za agrikulturo in turizem regije Rhône-Alpes, **Marc Noailly**, vodja misije v direkciji za agrikulturo in turizem regije Rhône-Alpes, **Laurent Lefevre** iz Direkcije za okolje in energijo, ki je vodja sektorja za odpadke in obnovljive vire energije, **Pierre Falk** iz Direkcije za okolje in energijo, ki je vodja sektorja za narodne parke, **Jean-Paul Goy**, vodja misije v Rhônealpennergie, in **Thierry Bernard**, generalni direktor ERAI (družba za podporo investicij v nekdanje vzhodne države).

Naši gostitelji si prizadevajo vzpostaviti več oblik sodelovanja med to pomembno francosko pokrajino in Slovenijo, kar so poudarili v pozdravnem nagovoru. Žele si izmenjavo tako na gospodarskem področju kot tudi na področju varstva narave, zlasti sodelovanje med na-

Takole prijazno so slovensko delegacijo sprejeli na sedežu CAF v Lyonu.

Foto: Danilo Sbrizaj

rodnimi parki (zanima jih povezava njihovih narodnih parkov s TNP). Janez Kratnar jim je predstavil našo organizacijo, njeno množičnost in veliko število planinskih koč, ki jih upravljamo. Zahvalil se jim je tudi za njihovo materializirano zanimanje za ekološko sanacijo alpskega loka in še posebej našega dela Alp.

Po sprejemu smo odšli na kosilo in na zaključne razgovore v prostore Rongead. Povezovalna firma namreč pričakuje od nas odločitve o nadaljnjem sodelovanju s francoskimi strokovnjaki in tudi sodelovanje pri pridobivanju finančnih sredstev iz naših virov in virov Evropske unije (program Phare). Pojasnili smo jim, da je zaradi velikega števila koč, ki jih upravljamo, in gospodarske krize kot posledice prehoda iz socializma v kapitalizem nerealno pričakovati velika sredstva iz naših virov, da pa je mogoče računati na program Phare, kjer se srečujemo z interesi TNP. Dogovorili smo se, da se v zvezi s sredstvi sestanemo z gospodom Bergoltzom v predstavnstvu Evropske unije v Ljubljani, z gospo Fuad, ekonomsko svetnico francoske ambasade v Ljubljani, gospodom Purom iz MOP in gospodom **Janezom Bizjakom** iz TNP.

Nadaljni scenarij nam je pokvaril vlom v avto, saj je del naše ekipe zaradi zamenjave razbitega stekla in pogovorov s policijo porabil nekaj ur. Pozno popoldne smo odšli v Les Houches blizu Chamonixa, kjer smo se na večerji zahvalili za pozornost naši gostiteljici gospe Di Donato in ji tudi izročili darilo.

S kabinsko žičnico smo se 27. septembra povzpeli na Aiguille du Midi, kjer smo si ogledali najvišje ležeča suha stranišča (les Saniblanches), ki jih imajo v restavraciji na višini 3842 metrov. Stranišča odlično delujejo, tako da je projektant Pierre Colombot že v dogovorih za predelavo drugih stranišč na Aiguille du Midi, ki delujejo po enakem načelu kot stranišča na letalih, vendar znatno slabše v primerjavi s Colombotovimi. Suha stranišča delujejo samo v delu delitve urina in blata na poševni mreži s sintetično polstjo. Od tu urin odvajajo v zbiralnike, od koder jih s posebnimi rezervoarji pod gondolami žičnic vozijo v dolinsko kanalizacijo. Blato poberejo v posebne plastične posode in ga prav tako vozijo v dolinsko kanalizacijo v Chamonix. Umetno izsesavanje zraka iz fekalnega prostora je tako učinkovito, da nismo ob našem ogledu, ko smo bili

v prostoru, vohali nobenega smradu. Dan je bil v dolini deževen, na Augille du Midi pa je močno snežilo.

POVZETEK

Obisk je bil glede na stike, obljube in videno zelo uspešen, tudi v delu, ki zadeva srečanja s predstavniki CAF. Zelo pomembno je, da so se obiska udeležili predstavniki PD, ki že uporabljajo predstavljene tehnologije sanacije planinskih postojank ali se nanje pripravljajo.

Naši izvajalci, ki projektirajo in montirajo fotovoltaično opremo, so si na kraju samem ogledali delovanje francoskih sistemov in njihovih najnovejših spoznanj. Vsi smo se prepirali o učinkovitosti suhih stranišč, čeprav tudi v Franciji z njimi še precej eksperimentirajo.

Stike, ki smo jih vzpostavili v tem letu s Club Alpin

Francais, je potrebno negovati še naprej. V dneh, ki smo jih preživeli skupaj, smo izmenjali več koristnih informacij o politiki cen in popustov v kočah, članarini itd. Cene in popusti so v Franciji v izključni pristojnosti CAF, se pa cene prenočišč razlikujejo glede na sezono: poleti, ko koč ni treba ogrevati, so namreč nižje.

Glede na veliko število naših planincev v Franciji (Mont Blanc) smo se dogovarjali tudi o možnostih podpisa dogovora o reciprociteti pri popustih za prenočevanje. Gospod Waldner nam je obljubil vso pomoč, seveda pa mora prvi korak storiti PZS.

Izvedeli smo, da je deželna vlada regije Rhône-Alpes sprejela sklep o podpori nadaljnjega sodelovanja s PZS in odobrila finančna sredstva za kritje stroškov ponovnega obiska francoskih strokovnjakov Pierra Colombota in Gerarda Moineja pri nas v letu 1997.

POGOVOR S PREDSEDNIKOM GORNIŠKEGA KLUBA DR. HENRIK TUMA DR. ANTONOM JEGLIČEM

NADALJEVALCI SKALAŠKE TRADICIJE

MARJAN RAZTRESEN

V Sloveniji sta vsaj od lani (če ne že celo od prej) kar precej dejavni (vsaj) dve gorniški organizaciji, o katerih gre glas, da sta le napol gorniški, napol pa politični, ker da sta ju ustanovili politični stranki. Predvsem pogosto se v teh zvezah omenja Gorniški klub »Dr. Henrik Tuma«, ki da je povsem politična, strankarska planinska organizacija, ki da jo je ustanovila Socialdemokratska stranka Slovenije, zato jo nekateri imenujejo kar »Janšev gorniški klub«. Ali so se v resnici tudi slovenske gore politično razdelile, kot so bile razdeljene že njega dni, ko so bile pod njihovimi vrhovi slovenske in nemške ali avstrijske planinske kočice? Iz prve roke smo hoteli zvedeti, kakšen je v resnici Gorniški klub dr. Henrika Tume, o katerem smo se pogovarjali z njegovim predsednikom, univerzitetnim profesorjem **dr. Antonom Jegličem**.

»Gorniški klub dr. Henrika Tume je bil ustanovljen oktobra leta 1995 in registriran februarja lani po veljavnem zakonu o društvih. Nikakor to ni nikakršna strankarska organizacija. Toda ker sem kot predsednik tega kluba hkrati član Socialnodemokratske stranke Slovenije, so nekateri zlonamerno naš klub imenovali kar Janšev gorniški klub ali planinska organizacija SDS. Po tej logiki bi morali podobno poimenovati tudi Planinsko zvezo Slovenije: ker so bili vsi predsedniki Planinske zveze Slovenije v zadnjih petdesetih letih člani Komunistične partije ali Zveze komunistov Slovenije, naj bi bila to planinska organizacija Zveze komunistov ali njene sedanje naslednice. Tam si tega nihče ne drzne javno izreči, ker gre za veliko organizacijo, majhen gorniški klub, ki je imel ob ustanovitvi nekaj manj kot sto članov, pa si upajo napadati — in v tako imenovanih neodvisnih slovenskih medijih nam to ni dovoljeno niti pojasniti.«

— *Povejte nam kaj o predzgodovini tega gorniškega kluba — zakaj ste ga, na primer, sploh ustanovili. Zakaj*

niste, na primer, ustanovili svojega planinskega društva, ki bi bilo član Planinske zveze Slovenije?

»PZS je bila vseskozi, kot vemo, politično nadzorovana organizacija. Za ustanovitev gorniškega kluba smo se pravzaprav odločili zato, ker smo ugotovili, da moralne vrednote v slovenskem planinstvu niso več takšne, kot bi morale biti. Ob razmišljanjih o tem smo ugotavljali, da je to morda zato, ker ima PZS monopol nad to dejavnostjo, medtem ko je v drugih državah zahodnih demokracij več gorniških organizacij, od Avstrije in Nemčije do Francije, Kanade in Amerike. Zato smo ustanovili gorniški klub in ne planinsko društvo. Klub smo organizacijo imenovali po predvojni Skali, ker smatramo, da nadaljujemo tradicije Skale, po **dr. Henriku Tumi** pa smo ga imenovali zato, ker je bil to zamočani slovenski gornik. Opravil je ogromno strokovno delo, tudi na področju gornišstva; med drugim je zbral in ohranil imena praktično vseh Julijskih Alp in kdor to ima, se lahko celo brez zemljevida natančno orientira in z vsakega gorskega vrha spozna vse gore v Julijskih okoli sebe. Ne vem, čemu je bil zamočan; morda zato, ker je bil član socialdemokratske stranke, ki je bila — če ne prej — s koncem vojne prepovedana. Malokdo ve, da je bil eden od prvih slovenskih jamarjev, opravil je ogromno pionirsko delo na gornškem področju, poleg tega je bil eden od največjih Slovencev, ki je — skladno z veljavno avstrijsko zakonodajo — izbral slovenščino kot uradni jezik na sodišču v Trstu, Gorici in Tolminu, se zavzemal za projekte primorskih železnic in v deželnem zboru dosegel, da so zgradili cesto iz Bovca v Trento, se pravi v osrčje Triglavskega narodnega parka.«

— *Ali je glede na vse povedano izključeno, da bi bil Gorniški klub Dr. Henrik Tuma član PZS?*

»Za to ne vidimo nobene potrebe.«

— *Ali naj člani Kluba ne bi bili člani PZS?*

»Nasprotno, saj smo skoraj vsi člani Kluba hkrati člani PZS, marsikdo že več kot pol stoletja. Kot sem sam, na